

FEDERALE OVERHEIDSDIENST VOLKSGEZONDHEID,
VEILIGHEID VAN DE VOEDSELKETEN
EN LEEFMILIEU

[C – 2017/10655]

2 FEBRUARI 2017. — Ministerieel besluit betreffende de aanname van instandhoudingsdoelstellingen voor de mariene beschermde gebieden

De staatssecretaris voor de Noordzee,

Gelet op de wet van 20 januari 1999 ter bescherming van het mariene milieu en ter organisatie van de mariene ruimtelijke planning in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België, artikelen 6, 7 en 9, gewijzigd bij de wet van 17 september 2005;

Gelet op het koninklijk besluit van 27 oktober 2016 betreffende de procedure tot aanduiding en beheer van de mariene beschermde gebieden, artikelen 6, 7 8 en 9;

Gelet op het wetenschappelijke rapport betreffende het bepalen van instandhoudingsdoelstellingen voor de beschermde soorten en habitats in het Belgische deel van de Noordzee, in het bijzonder in beschermde mariene gebieden van december 2010, dat de wetenschappelijke basis vormt voor de instandhoudingsdoelstellingen zoals vereist volgens artikel 7, § 1, van het koninklijk besluit van 27 oktober 2016;

Gelet op het verzoek om spoedbehandeling, gemotiveerd door de omstandigheid dat “door het lopen van een Europese ingebrekestelingsprocedure, referentie 2015/2007 C(2015) 1878 final, waarbij de Europese Commissie akkoord gegaan is met de federale planning tot omzetting van de richtlijn 92/43/EEG, eindigend met de publicatie van het voorliggende ministerieel besluit tegen eind 2016. Om de voortzetting van deze procedure te vermijden, dient dit dossier urgent behandeld te worden”;

Gelet op advies 60668/1 van de Raad van State, gegeven op 22 december 2016, met toepassing van artikel 84, § 1, eerste lid, 2/, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973;

Besluit :

Enig artikel. De instandhoudingsdoelstellingen worden vastgesteld in bijlage.

Brussel, 2 februari 2017.

Ph. DE BACKER

Bijlage bij het ministerieel besluit van 2 februari 2017
tot de vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen voor de mariene beschermde gebieden:

Instandhoudingsdoelstellingen voor de Natura 2000-gebieden in het Belgische deel van de Noordzee

Habitat- en Vogelrichtlijn

Inhoud

1	Inleiding.....	5
2	Instandhoudingsdoelstellingen (IHD's).....	6
2.1	Reeds geformuleerde milieudoelen.....	8
2.2	Waar willen we naartoe?	9
3	Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRMS) - Natura 2000.....	11
3.1	Verband tussen Gunstige Staat van Instandhouding en Goede Milieutoestand.....	11
3.2	Het Belgische marien beleid: integratie KRMS & Natura 2000.....	13
3.3	Milieudoelen uit de Mariene Strategie die bijdragen aan Natura 2000.....	15
4	Natura 2000 in het Belgische deel van de Noordzee.....	16
4.1	Habitattypes.....	18
4.1.1	Staat van instandhouding voor het BNZ	18
	Habitatype 1110: permanent met zeewater van geringe diepte overstroomde zandbanken	18
	Habitatype 1170: "riffen" (grindbedden en <i>Lanice conchilega</i> aggregaties)	19
4.1.2	IHD's voor de habitattypes binnen de Vlaamse Banken.....	19
	Habitatype 1110 + Habitatype 1170	19
	Habitatype 1110: permanent met zeewater van geringe diepte overstroomde zandbanken	20
	Habitatype 1170: Riffen - <i>Lanice conchilega</i> aggregaties.....	21
	Habitatype 1170: Riffen - Grindbedden	22
4.2	Beschermde soorten.....	24
4.2.1	Bijlage II van de Habitatrictlijn	24
4.2.1.1	Staat van instandhouding	24
	Bruinvis (<i>Phocaena phocaena</i>)	24
	Gewone zeehond (<i>Phoca vitulina</i>) en grijze zeehond (<i>Halichoerus grypus</i>)	25

4.2.1.2	Instandhoudingsdoelstellingen	25
	Bruinvis (<i>Phocaena phocaena</i>) + Gewone zeehond (<i>Phoca vitulina</i>) en Grijs zeehond (<i>Halichoerus grypus</i>)	25
	Gewone zeehond (<i>Phoca vitulina</i>) en grijs zeehond (<i>Halichoerus grypus</i>)	27
4.2.2	Vogelrichtlijn	27
4.2.2.1	Staat van instandhouding	28
	Niet aasetende vogelsoorten	28
	Aasetende vogelsoorten	29
4.2.2.2	Instandhoudingsdoelen	29
	Alle te beschermen vogelsoorten	29
	Niet aasetende vogelsoorten	30
	Aasetende vogelsoorten	31
5	Samenvatting	32
	Verklarende woordenlijst – afkortingen	34
	Wetgevende en beleidsdocumenten	35
	Referenties	36

Colofon

Dit document citeren als:

Belgische Staat. 2016. De omschrijving van de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000 gebieden in het Belgische deel van de Noordzee - Habitat- en Vogelrichtlijn. Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, DG Leefmilieu, Brussel, België: 38 pp

Contact

Indien u vragen heeft over dit document of het wenst te ontvangen, gelieve een email te sturen naar Michael.Kyramarios@environnement.belgique.be (Diensthoofd Marien Milieu) of naar Mieke.Degloire@milieu.belgie.be (Marien Expert).

Omslag: Grindbedden, A.Norro, KBIN - OD Natuur

November 2016

Met ondersteuning van het LIFE programma van de Europese Unie in het kader van het LIFE-Project 'Belgian Nature Integrated Project' (LIFE14 IPE BE 002 BNIP).

1 Inleiding

De Vogelrichtlijn (2009/147/EG) en de Habitatrichtlijn (92/43/EG) vormen de hoeksteen van het biodiversiteitsbeleid in het Belgische deel van de Noordzee (BNZ).

Door de **Vogelrichtlijn** worden alle in het wild levende vogelsoorten beschermd en is er een strikte bescherming voor soorten opgenomen in bijlage I. Voor deze soorten en voor andere migrerende vogelsoorten die geregeld voorkomen, moeten de lidstaten Vogelrichtlijngebieden (SBZ of Speciale Beschermingszones) instellen. Op basis van de studie over het ornithologisch belang van de Belgische zeegebieden (Haelters *et al.*, 2004) werden in het BNZ drie Vogelrichtlijngebieden (SBZ1, SBZ2, en SBZ3) ingesteld (KB van 14 oktober 2005).

De **Habitatrichtlijn** streeft naar de instandhouding en het herstel van de natuurlijke habitats en de wilde fauna en flora in de verschillende lidstaten. Voor de habitattypes uit bijlage I en voor de soorten uit bijlage II van deze richtlijn, moeten de lidstaten een lijst van potentiële Gebieden van Communautair Belang overmaken aan de Europese Commissie. Na evaluatie en opname op de lijst van Gebieden van Communautair belang door de Europese Commissie zijn de lidstaten verplicht deze gebieden, binnen een periode van zes jaar als Habitatrichtlijngebied aan te wijzen en instandhoudingsdoelstellingen (IHD's) voor deze gebieden te formuleren.

In 2009 meldde België de "Vlaamse Banken" aan als potentieel Gebied van Communautair Belang. Dit gebied werd in 2010 op de Europese lijst van Gebieden van Communautair Belang geplaatst en werd in 2012 als Habitatrichtlijngebied aangewezen (KB van 16 oktober 2012). Het gebied omvat tevens het eerder als Habitatrichtlijngebied aangewezen gebied "Trapegeer-Stroombank" (KB van 14 oktober 2005).

De Vogelrichtlijngebieden en de Habitatrichtlijngebieden vormen samen het Natura 2000-netwerk van Europees beschermd gebieden, die de centrale pijler vormt van het Europees natuur- en biodiversiteitsbeleid.

De 4 Belgische Natura 2000-gebieden (SBZ1, SBZ2, SBZ3 en de Vlaamse Banken) zijn ook opgenomen in het marien ruimtelijk plan (MRP) dat het algemeen kader vormt voor het marien beleid binnen de BNZ (KB van 20 maart 2014).

Habitatrichtlijn vereist dat lidstaten maatregelen nemen om de natuurlijke habitats en de wilde dier- en plantensoorten in een "gunstige staat van instandhouding" te behouden of te herstellen. Deze vereiste is van toepassing op

- de habitattypen van bijlage I van de Habitatrichtlijn,
- de soorten van bijlage II en IV van de Habitatrichtlijn;
- de vogelsoorten van bijlage I van de Vogelrichtlijn;
- de migrerende soorten waarvoor Vogelrichtlijngebieden werden ingesteld.

2 Instandhoudingsdoelstellingen (IHD's)

Zoals reeds werd aangegeven wordt er van de lidstaten verwacht dat zij maatregelen nemen om de natuurlijke habitats en de wilde dier- en plantensoorten in een "gunstige staat van instandhouding" te behouden of te herstellen.

De "staat van instandhouding" en de "gunstige staat van instandhouding" worden omschreven in artikel 1 van de Habitatrichtlijn. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen de instandhouding van een habitat en van een soort.

- De staat van instandhouding van een natuurlijke habitat is "de som van de invloeden die op de betrokken natuurlijke habitat en de daar voorkomende typische soorten inwerken en op lange termijn een verandering kunnen bewerkstelligen in de natuurlijke verspreiding, de structuur en de functies van die habitat of die van invloed kunnen zijn op het voortbestaan op lange termijn van de betrokken typische soorten op het in artikel 2 bedoelde grondgebied"¹.

De staat van instandhouding van een habitatype is "gunstig" indien

- a. het natuurlijke verspreidingsgebied van de habitat en de oppervlakte van die habitat binnen dat gebied stabiel zijn of toenemen, en
- b. de voor behoud op lange termijn nodige specifieke structuur en functies bestaan en in de afzienbare toekomst vermoedelijk zullen blijven bestaan, en
- c. de staat van instandhouding van de voor die habitat typische soorten gunstig is;

- De staat van instandhouding van een soort is "het effect van de som van de invloeden die op de betrokken soort inwerken en op lange termijn een verandering kunnen bewerkstelligen in de verspreiding en de grootte van de populaties van die soort op het in artikel 2 bedoelde grondgebied";

De staat van instandhouding van een soort is "gunstig" indien:

- a. uit populatie dynamische gegevens blijkt dat de betrokken soort nog steeds een levensvatbare component is van de natuurlijke habitat waarin hij voorkomt, en dat vermoedelijk op lange termijn zal blijven, en
- b. het natuurlijke verspreidingsgebied van de soort niet kleiner wordt of binnen afzienbare tijd lijkt te zullen worden, en
- c. er een voldoende groot habitat bestaat en waarschijnlijk zal blijven bestaan om de populaties van die soort op lange termijn in stand te houden. Dit laatste aspect gaat over het "toekomstperspectief" van de soort.

In het kader van de rapportering over de Habitatrichtlijn werd een beoordelingssystematiek opgesteld om te bepalen of een soort of habitat zich in een gunstige, matig gunstige of ongunstige toestand bevindt (European Commission, DG Environment, 2011). De gunstige staat van instandhouding voor een habitat

¹ Onder dit "bedoelde grondgebied" vallen ook de territoriale wateren en de Exclusief Economische Zone van de Lidstaten; dit bevestigt bijgevolg dat de bij richtlijn ook betrekking heeft op deze gebieden.

of soort kan enkel bereikt worden op het niveau van de natuurlijke verspreiding van het habitattype of van de soort.

De aanwijzing van de Natura 2000-gebieden heeft als objectief het herstel of de handhaving van de natuurlijke habitats en soorten van communautair belang om zo een gunstige staat van instandhouding te waarborgen.

Voor elk gebied dat voor een soort en/of een habitat werd aangemeld, wordt verwacht dat IHD's geformuleerd worden. Deze gebiedsspecifieke IHD's dienen de toestand te beschrijven die bereikt moet worden voor de soorten en/of habitattypes binnen het gebied zodat dit maximaal bijdraagt tot het bereiken/behouden van de gunstige staat van instandhouding op nationaal/biogeografisch en EU niveau. De IHD's vormen de basis voor het algemene beheer van de Natura 2000-gebieden binnen het Belgische deel van de Noordzee. Dit beheer wordt verder uitgewerkt in beheersplannen waarin ook specifieke maatregelen en monitoring worden beschreven. De monitoring levert input voor de 6-jaarlijkse rapportering over de beschermde soorten en habitats (art. 12 van de Vogelrichtlijn of art. 17 van de Habitatrichtlijn) maar vormt daarenboven ook het instrument om na te gaan of het gevoerde beleid bijdraagt tot het behalen van de IHD's en bijgevolg ook tot het behalen of het behoud van de gunstige staat van instandhouding. De monitoringsgegevens zullen bijgevolg ook bijdragen tot de algemene kennis betreffende de gebieden, de evoluties en de potenties.

Daarnaast vormen de IHD's ook het kader voor de uitvoering van de passende beoordeling vereist voor plannen of projecten die mogelijks een significant effect hebben op de beschermde soorten en habitats in Natura 2000-gebieden (art. 6.4 van de Habitatrichtlijn).

2.1 Reeds geformuleerde milieudoelen

In het KB van 14 oktober 2005 werden reeds een aantal doelen vermeld voor de Vogelrichtlijngebieden (art. 3) en voor de Habitatrichtlijngebieden (art. 9):

Art. 3. Het doel van de beschermingsmaatregelen is:

- 1° De bescherming en de instandhouding van de biotopen en leefgebieden van de beschermde vogelsoorten;*
- 2° De instandhouding of brengen van de beschermde vogelsoorten op een niveau van instandhouding dat beantwoordt aan de ecologische, wetenschappelijke en culturele eisen, waarbij tevens rekening wordt gehouden met economische en recreatieve eisen;*
- 3° Het in stand houden of brengen van een voldoende gevarieerdheid en omvang van leefgebieden voor de beschermde vogelsoorten.*

Art. 9. Het doel van de behoudsmaatregelen is de natuurlijke habitats in de speciale zones voor natuurbehoud in een gunstige staat van instandhouding te behouden.

Er zal voor gezorgd worden dat de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van de soorten niet verslechtert en dat er geen storende factoren optreden voor de beschermde soorten die in de speciale zones voor natuurbehoud voorkomen, voor zover die factoren een significant effect op de beschermde soorten zouden kunnen hebben.

Deze zeer algemene doelstellingen zijn kwalitatief en niet operationeel. Om tot operationele IHD's te komen moeten deze, in de mate van het mogelijke:

- ✓ specifiek zijn (betrekking hebben op beschermde soorten of habitats);
- ✓ omvattend zijn (betrekking hebben op de condities -oppervlakte, populatiegrootte, structuur, functie- waaraan moet voldaan worden om de gunstige staat van instandhouding, zoals bepaald in art. 1 van de Habitatrichtlijn, te behalen);
- ✓ meetbaar zijn waardoor monitoring mogelijk is en gerapporteerd kan worden of de doelstellingen gehaald worden;
- ✓ realiseerbaar zijn, dit betekent haalbaar in het licht van de beschikbare middelen;
- ✓ consistent zijn zodat de IHD's op eenzelfde manier in de verschillende Natura 2000-gebieden kunnen toegepast worden.

2.2 Waar willen we naartoe?

Om tot operationele doelstellingen te komen werd reeds in 2010 een wetenschappelijke studie opgesteld door Degraer *et al.* (2010) waarin IHD's bepaald zijn voor de beschermde mariene soorten en habitats in het BNZ, in het bijzonder in beschermde mariene gebieden. De auteurs stellen dat *"de uiteindelijke keuze welke instandhouding men wil bereiken of als 'conservation objective' tot doel heeft, (sensu art. 2 van de Habitatrichtlijn), bij het beleid ligt, met die voorwaarde dat de Habitatrichtlijn stelt dat de lidstaten voor de soorten en habitattypen waarvoor een gebied aangemeld is, de gunstige staat van instandhouding moeten behouden of herstellen"*.

Voor een correcte uitvoering van de Habitat- en Vogelrichtlijn dienen de voorgestelde IHD's juridisch verankerd te worden. Om hieraan te voldoen werd op 27 oktober 2016 een nieuw Koninklijk Besluit (KB) tot aanduiding en beheer van de mariene beschermde gebieden aangenomen. Dit KB legt onder meer vast welke procedures gevolgd moeten worden voor het aanwijzen van Natura 2000-gebieden, voor het opstellen van IHD's, beleidsplannen en instandhoudingsmaatregelen, voor de uitvoering van de passende beoordeling,

De artikelen 6, 7 en 8 van dit KB hebben betrekking op de IHD's en worden hieronder weergegeven:

KONINKLIJK BESLUIT BETREFFENDE DE PROCEDURE TOT AANDUIDING EN BEHEER VAN DE MARIENE BESCHERMDE GEBIEDEN

HOOFDSTUK IV – Instandhoudingsdoelstellingen

Art. 6. De minister stelt voor elk Natura 2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen vast. Deze worden uitgedrukt in termen van behoud- en verbeterdoelstellingen betreffende de kwaliteit, de oppervlakte, de populatieomvang of de verspreiding van de desbetreffende, Europees te beschermen habitats en soorten.

Art. 7. §1. De instandhoudingsdoelstellingen worden opgemaakt op basis van een rapport dat de volgende componenten bevat:

1° een analyse, met betrekking tot het gebied in kwestie, van de Europees te beschermen habitats en soorten waarvoor het gebied is aangewezen of die erin voorkomen, alsook, op basis van de beschikbare ecologische informatie, een verfijning en actualisering van de verkregen informatie;

2° een analyse van de actuele staat van instandhouding;

3° een inschatting van de potenties voor duurzame instandhouding in het gebied in kwestie en van de relevante te beschermen habitats en soorten;

4° een beoordeling van het belang van het Natura 2000-gebied in kwestie voor elke relevante Europees te beschermen habitat en soort, en hieruit volgend een beoordeling van het belang van elke habitat en soort binnen het Europees te beschermen gebied in kwestie;

5° een voorstel van instandhoudingsdoelstellingen per relevante Europees te beschermen habitat en soort in het gebied;

6° een beschrijving van de bedreigingen en kansen met betrekking tot het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen, vermeld onder 5°.

Wanneer Natura 2000-gebieden elkaar geheel of gedeeltelijk overlappen, kunnen de instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten voor die gebieden ontworpen worden op basis van een geïntegreerd rapport.

§2. Elke federale overheidsdienst stelt, op eenvoudig verzoek of uit eigen beweging, alle nuttige informatie en kennis waarover ze beschikt ter beschikking met het oog op de opmaak van die rapporten.

Art. 8. §1. De instandhoudingsdoelstellingen worden aangenomen ten laatste zes jaar na de definitieve aanwijzing vermeld in artikel 4, §§4 en 6.

§2. De instandhoudingsdoelstellingen worden ten laatste zes jaar na hun aanneming geëvalueerd en eventueel herzien, zoveel als mogelijk samenlopend met de toetsing vermeld in artikel 13, §2, 2°, van het koninklijk besluit van 23 juni 2010 betreffende de mariene strategie voor de Belgische zeegebieden.

Volgens Art. 7 dienen de IHD's opgesteld te worden op basis van een rapport dat een aantal zaken bevat. Deze gegevens zijn vervat in de studie 'Bepalen van instandhoudingsdoelstellingen voor de beschermde soorten en habitats in het Belgische deel van de Noordzee, in het bijzonder in beschermde mariene gebieden.' (Degraer *et al.*, 2010). Deze studie vormt dan ook basis voor de IHD's die in het voorliggende document worden voorgesteld.

Het federaal beleid zal zich in de toekomst meer en meer richten op adaptief management waarbij de operationele IHD's, het beheer en de maatregelen regelmatig aangepast worden op basis van de resultaten van de uitgevoerde monitoring en nieuwe wetenschappelijke kennis, inzichten en technieken. Om hieraan tegemoet te komen is een regelmatige evaluatie en indien nodig herziening voorzien van de voorgestelde operationele IHD's en de beheerplannen.

In de guidance documenten die ter ondersteuning beschikbaar worden gesteld door de Commissie, staat vermeld dat het wenselijk kan zijn om gezamenlijke instandhoudingsdoelstellingen te formuleren voor gebieden die dicht bijeen liggen en waar dezelfde soorten en habitattypes voorkomen (Europese Commissie, 2000) en deze mogelijkheid is ook opgenomen in het nieuwe KB.

Gezien de overlap tussen het habitatrictlijngebied "Vlaamse Banken" en de vogelrichtlijngebieden SBZ1 en SBZ2 kunnen voor deze gebieden gemeenschappelijke instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd worden.

De instandhoudingsdoelstellingen voor SBZ3 dienen, waar mogelijk, afzonderlijk gespecificeerd te worden. Naast het vogelrichtlijngebied SBZ3 bevindt zich het marien reservaat Baai van Heist. Gezien beide gebieden aan elkaar grenzen en gezien hun beperkte oppervlak worden de IHD's voor SBZ3 ook overgenomen voor het marien reservaat.

3 Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRMS) - Natura 2000

Sinds 15 juli 2008 is een nieuw, belangrijk wettelijke instrument voor de bescherming van het mariene milieu en de bijhorende ecosystemen en biodiversiteit van kracht in de Europese Unie, namelijk de Kaderrichtlijn Mariene Strategie 2008/56/EG. Deze richtlijn is omgezet door het KB van 23 juni 2010 betreffende de mariene strategie voor de Belgische zeegebieden.

Het hoofddoel van de KRMS bestaat erin om tegen 2020 tot een “Goede Milieutoestand” (GMT) in het mariene milieu te komen of die te behouden. De Kaderrichtlijn definieert “Goede milieutoestand” als “de toestand van de mariene wateren wanneer deze leidt tot ecologisch verscheiden en dynamische oceanen en zeeën die schoon, gezond en gelet op hun intrinsieke omstandigheden productief zijn, en wanneer het gebruik van het mariene milieu op een duurzaam niveau is, aldus het potentieel voor gebruik en activiteiten door de huidige en toekomstige generaties veilig stellend, dat wil zeggen:

- a. door hun structuur, functies en processen kunnen de samenstellende mariene ecosystemen, in combinatie met de daarmee verbonden fysiografische, geografische, geologische en klimatologische factoren optimaal functioneren en hun veerkracht behouden tegenover door de mens teweeggebrachte milieuveranderingen. Mariene soorten en habitats worden beschermd, door de mens veroorzaakte achteruitgang van de biodiversiteit wordt voorkomen en de verschillende biologische componenten functioneren in evenwicht;
- b. de hydromorfologische, fysische en chemische eigenschappen van de ecosystemen, met inbegrip van die welke het gevolg zijn van menselijke activiteiten in het betrokken gebied, ondersteunen de hierboven beschreven ecosystemen. De door de mens in het mariene milieu ingebrachte stoffen en energie, met inbegrip van lawaai, brengen geen verontreinigingseffect teweeg”.

3.1 Verband tussen Gunstige Staat van Instandhouding en Goede Milieutoestand

Het Europese milieubeleid vereist dat België voor het BNZ in uitvoering van zowel de Habitatrictlijn als van de Kaderrichtlijn Mariene Strategie doelstellingen formuleert met betrekking tot mariene biodiversiteit.

- a. in uitvoering van de Habitatrictlijn moeten gebiedsspecifieke instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd worden voor de habitats en soorten met als uiteindelijke doel het behalen of behouden van de Gunstige Staat van Instandhouding.
- b. in uitvoering van de Kaderrichtlijn Mariene Strategie moeten voor 11 beschrijvende elementen milieudoelen vastgesteld worden voor het volledige BNZ met als uiteindelijke doel het behalen van de Goede Milieutoestand ;

In uitvoering van de Kaderrichtlijn Mariene Strategie werd in 2012 de goede milieutoestand bepaald en werden milieudoelen geformuleerd voor de 11 beschrijvende elementen (Belgische staat, 2012).

Het behouden of bekomen van de goede milieutoestand voor de verschillende beschrijvende elementen of descriptoren zal bijdragen tot de algemene kwaliteit van het marien milieu. Dit zal ook een positieve invloed hebben op de Natura 2000-gebieden. Biodiversiteit (D1), voedselketens (D4) en integriteit van de zeebodem (D6) zijn 3 descriptoren die in dit kader zeker van belang zijn. De weergegeven GMT voor deze descriptoren is de volgende:

- D1 – Biodiversiteit:
De biologische diversiteit wordt behouden. De kwaliteit en het voorkomen van habitats en de verspreiding en dichtheid van soorten zijn in overeenstemming met de heersende fysiografische, geografische en klimatologische omstandigheden.
- D4 - Voedselketens
Alle elementen van de mariene voedselketens, voor zover deze bekend zijn, komen voor in normale dichtheden en diversiteit en op niveaus die de dichtheid van de soorten op lange termijn en het behoud van hun volledige voortplantingsvermogen garanderen.
- D6 - Integriteit van de zeebodem
Integriteit van de zeebodem is zodanig dat de structuur en de functies van de ecosystemen gewaarborgd zijn en dat met name bentische ecosystemen niet onevenredig worden aangetast.

Voor deze descriptoren werden evaluatiecriteria opgesteld door de Europese Commissie (Beschikking 2010/477/EU) die vrijblijvend gebruikt kunnen worden om de GMT te bepalen:

- Spreiding van soorten;
- Omvang van de populatie;
- Kenmerken van de populatie;
- Spreiding van de habitat;
- Omvang van de habitat;
- Kenmerken van de habitat;
- Structuur van het ecosysteem;
- Fysische schade met betrekking tot substraatkenmerken;
- Toestand van de bentische gemeenschap.

Een aantal van deze evaluatiecriteria en kwalitatieve descriptoren van de GMT in uitvoering van de KRMS zijn ook terug te vinden in de beoordelingssystematiek van de IHD's van soorten of habitattypes.

3.2 Het Belgische marien beleid: integratie KRMS & Natura 2000

Gezien de beperkte ruimte van het BNZ en het grote aantal claims hierop in verband met onder meer, defensie, zeevisserij, zandwinning, scheepvaart, windenergie, ... werd het proces van mariene ruimtelijke planning aangewend om de beschikbare ruimte op zee aan bepaalde actoren binnen een bepaald tijds kader toe te kennen en er terzelfdertijd voor te zorgen dat ecologische, economische en sociale doeleinden behaald worden. Het marien ruimtelijk plan (MRP) (figuur 1) werd verankerd in het KB van 20 maart 2014 en vormt het algemeen kader voor het marien beleid.

Figuur 1: Schematische voorstelling van het marien ruimtelijk plan (Dienst Marien Milieu, 2014).

Bij het opstellen van het eerste MRP en bij de uitvoering van de KRMS werd rekening gehouden met de bevindingen van de wetenschappelijke studie van 2010 waarin instandhoudingsdoelstellingen bepaald worden voor de beschermde mariene soorten en habitats in het BNZ (Degraer *et al.*). Zo zijn in het MRP een aantal zones voorzien waar de impact van de bodemberoerende visserij beperkt zal worden.

Zoals reeds eerder vermeld, werden in 2012 in het kader van KRMS, doelen geformuleerd voor het BNZ. Hierop volgend werd in maart 2016 een maatregelenprogramma aangenomen dat momenteel ten uitvoer wordt gebracht (Belgische staat). Voor het BNZ is het de eerste maal dat er operationele doelen geformuleerd werden en dat er een maatregelenprogramma werd opgesteld.

Momenteel is het nog niet gekend wat de impact zal zijn van het maatregelenprogramma voorgesteld in het kader van de KRMS. Bovendien is het ook heel moeilijk in te schatten wat de kans is op een terugkeer naar een meer natuurlijke situatie onder een geschikt beheer.

De afgebakende Natura 2000-gebieden werden aangeduid omwille van hun hogere biologische waarde en bieden dus intrinsiek een groot potentieel om bij te dragen aan het bereiken van de milieudoelen opgenomen in de KRMS. Daarom wordt beleidsmatig geopteerd om natuurbehouds- en herstelmaatregelen, ook in het kader van KRMS, prioritair in Natura 2000-gebieden voor te bereiden en uit te voeren.

Om de compatibiliteit in de uitvoering van de KRMS en de Vogel- en Habitatrichtlijn te optimaliseren en gezien een aantal doelstellingen geformuleerd in het kader van KRMS van belang zijn voor het behouden of behalen van de gunstige staat van instandhouding voor de beschermde habitats en species wordt er momenteel voor geopteerd om binnen de Natura 2000-gebieden, waar mogelijk, de bestaande KRMS-doelen over te nemen als basis-IHD's. Waar nodig zullen deze doelen gespecificeerd of aangevuld worden.

Voor de KRMS dienen de huidige doelstellingen bijgesteld te worden op basis van gegevens verkregen uit het monitoringsprogramma dat in 2014 werd uitgewerkt en op basis van de evaluatie van de doelen op het einde van de 1^e cyclus. Voor de KRMS is immers een cyclische werking voorzien waarbij het volledige proces van de bepaling van milieudoelen, maatregelen en monitoring elke 6 jaar hernomen wordt.

Om tot een optimale integratie te komen en de beschikbare middelen zo efficiënt mogelijk te gebruiken, wordt ook voor Natura 2000 een cyclische implementatie voorzien waarbij een 6-jaarlijkse evaluatie van de milieudoelen en maatregelen voorzien wordt die, voor zover mogelijk, samenvalt met de cycli voor de KRMS.

De resultaten van het monitoringsprogramma voor de KRMS zullen dus ook van groot belang zijn voor de herziening en verdere optimalisering van de instandhoudingsdoelstellingen die in dit document worden voorgesteld.

In tegenstelling tot de Kaderrichtlijn Mariene Strategie die stelt dat de GMT tegen 2020 moet worden behouden of bereikt is er geen deadline voor het behalen van de gunstige staat van instandhouding. Gezien de grote variatie in habitattypen van bijlage I van de Habitatrichtlijn, gaande van habitats die relatief snel hersteld kunnen worden (zoals sommige graslanden) tot habitats die slechts zeer traag kunnen hersteld worden (zoals bossen of hoogveengebieden) is het niet mogelijk een tijdslimiet te bepalen.

3.3 Milieudoelen uit de Mariene Strategie die bijdragen aan Natura 2000

Een aantal van de milieudoelen uit de KRMS kunnen niet overgenomen worden als IHD voor één bepaalde te beschermen soort of habitat maar het behalen van deze doelen zal echter samengaan met het bereiken/behouden van de gunstige staat van instandhouding van een aantal te beschermen soorten en habitats.

Dit is onder meer het geval voor de onderstaande milieudoelen voor zeevogels:

- Veranderingen in de dichtheid van **broedende zeevogels** blijven voor 75% van de gevolgde soorten binnen de beoogde grenzen (OSPAR EcoQO 2012)²
- De gemiddelde dichtheid per soort over een periode van vijf jaar is niet kleiner dan de gemiddelde populatiegrootte op lange termijn gedurende vijf opeenvolgende jaren voor minimaal de helft van de **niet-aasetende zeevogelpopulaties** (Tabel 1).

	Gemiddelde dichtheid op lange termijn (ind / km ²)	standaarddeviatie
<i>Podiceps cristatus</i> (fuut)	0.370	0.200
<i>Gavia spp.</i> (duikers)	0.219	0.110
<i>Melanitta spp.</i> (zee-eenden)	1.399	1.074
<i>Hydrocoloeus minutus</i> (dwergmeeuw)	0.232	0.132
<i>Sterna sandvicensis</i> (Grote stern)	Te bepalen	Te bepalen
<i>Sterna hirundo</i> (Visdief)	Te bepalen	Te bepalen

Tabel 1. Belangrijkste niet-aasetende met hun overeenkomstige gemiddelde dichtheid op lange termijn en standaarddeviatie in het Belgische deel van de Noordzee.

- De gemiddelde dichtheid van de soorten op vijf jaar is niet groter dan de gemiddelde populatiegrootte op de lange termijn gedurende vijf opeenvolgende jaren voor minimaal drie van de **aasetende zeevogelsoorten** (Tabel 2).

	Gemiddelde dichtheid op lange termijn (ind / km ²)	standaarddeviatie
<i>Rissa tridactyla</i> (drieteenmeeuw)	0.617	0.270
<i>Larus cannus</i> (stormmeeuw)	0.425	0.211
<i>Larus argentatus</i> (zilvermeeuw)	0.164	0.064
<i>Larus fuscus</i> (kleine mantelmeeuw)	0.566	0.308
<i>Larus marinus</i> (Grote Mantelmeeuw)	0.230	0.096

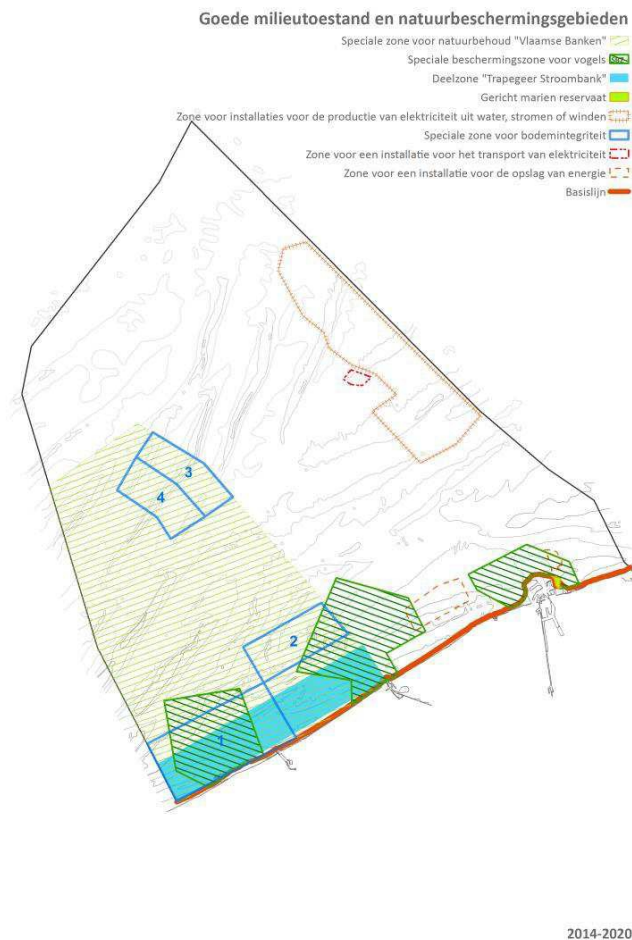
Tabel 2. Belangrijkste niet-aasetende en aasetende zeevogelsoorten met hun overeenkomstige gemiddelde dichtheid op lange termijn en standaarddeviatie in het Belgische deel van de Noordzee.

² Toepasselijk voor de Noordzee in ruime zin, in overleg met alle Noordzeelanden.

4 Natura 2000 in het Belgische deel van de Noordzee

In uitvoering van de Habitat- en Vogelrichtlijn werden in het BNZ volgende Natura 2000-gebieden aangewezen (Figuur 2):

- drie Vogelrichtlijngebieden SBZ1, SBZ2, en SBZ3 (KB van 14 oktober 2005) op basis van het BMM-rapport betreffende het ornithologisch belang van de Belgische zeegebieden (Haelters *et al*, 2004). Deze vogelrichtlijnen zijn belangrijk als foerageer- of overwinteringsgebied voor een aantal kwetsbare vogelsoorten.
- één Habitatrichtlijngebied "Vlaamse Banken" (KB van 16 oktober 2012) op basis van de studie voor het opstellen van een lijst van potentiële Habitatrichtlijngebieden in het BNZ, een samenwerking tussen de BMM, ILVO, UGent en het INBO (Degraer *et al.*, 2009).

Figuur 2: ligging van de beschermde mariene gebieden in het Belgische deel van de Noordzee.

Instandhoudingsdoelstellingen dienen opgemaakt te worden voor alle 'Europees te beschermen habitattypes en soorten', dit zijn:

- habitattypes, vermeld in bijlage I van de Habitatrichtlijn van het BNZ en
- soorten, vermeld in bijlage II en IV van de Habitatrichtlijn, bijlage I van de Vogelrichtlijn en de trekvogels die geregeld voorkomen in zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België en die niet in bijlage I van de Vogelrichtlijn worden vermeld.

In 2013 werd op federaal niveau een Prioritised Action Framework (PAF) opgesteld rekening houdend met de studie van Degraer *et al.* (2010), het voorstel voor het MRP en de werkzaamheden in het kader van KRMS. IHD's worden geformuleerd voor de soorten die hierin opgenomen zijn (zie Tabel 3) met uitzondering van de Fint, gezien deze soort in de Standaard Data Formulieren (SDF) immers als verwaarloosbaar (D) is aangemeld binnen de mariene beschermde gebieden.

		Habitatrichtlijn						Vogelrichtlijn									
		Bijlage I		Bijlage II				Bijlage I				Belangrijke trekvogels niet in Bijlage I					
		Habitat-type		Soort													
		Zandbanken (1110)	Riffen (1170)	Bruinvis (1351)	Gewone Zeehond (1365)	Grijze zeehond (1364)	Ffint (1103)	Roodkeelduiker (A001)	Dwergmeeuw (A177)	Grote Stern (A191)	Visdief (A193)	Dwergstern (A195)	Fuut (A691)	Grote mantelmeeuw (A187)	Kleine Mantelmeeuw (A183)	Zwarte zee-eend (A706)	
Vogelricht- lijng gebied	SBZ 1	A	C	D	C	D	D	B	D	C	D	D	A	C	D	A	
	SBZ 2	A	C	D	D	D	D	B	C	C	B	B	A	C	B	B	
	SBZ 3	A	C	D	D	D	D	B	C	A	A	A	A	B	B	C	
Habitatricht- lijng gebied	Vlaamse Banken	A	B	A	A	A	D	A	BC	B	B	D	A	A	B	A	

Tabel 3.: Europese beschermde habitattypes en soorten waarvoor Instandhoudingsdoelstellingen bepaald worden met de algemene beoordeling van het Europese belang van de habitattypen of soorten'. Belang bepaald volgens de richtsnoeren van de "Standard Data Form Explanatory Note": A (uiterst waardevol), B (waardevol), C (beduidend), D (verwaarloosbaar).

In de studie van Degraer *et al.* (2010) werd voor elk van de bovenvermelde soorten de landelijke staat van instandhouding bepaald en werden mogelijke IHD's voorgesteld.

4.1 Habitattypes

In het BNZ komen 2 habitattypes voor die opgenomen zijn in Annex 1 van de Habitatrictlijn, namelijk permanent met zeewater overspoelde zandbanken (habitattype 1110) en riffen (habitattype 1170).

Habitattype 1110 wordt omschreven als het structureel en functioneel ondeelbaar geheel van zandbanktop en flankerende geulen. Vanuit morfologisch oogpunt moet nagenoeg het volledige BNZ onder dit habitattype geklasseerd worden.

Geassocieerd met het habitattype 1110 komen 2 habitattypes 1170 voor:

- De **geogene grindbedden** worden algemeen erkend als gebieden met bijzondere ecologische waarde: ze herbergen een rijke fauna en flora met een hoge soortenrijkdom op de stenen. Zo blijkt de Europese oester *Ostrea edulis*, een in de zuidelijke Noordzee met uitsterven bedreigde en riffenvormende soort, sterk afhankelijk te zijn van deze grindbedden.
- De **biogene aggregaties van de schelpkokerworm *Lanice conchilega*** veroorzaken lokale sedimentaccumulaties, waardoor duidelijk afgelijnde structuren met specifiek fysische kenmerken ontstaan. Binnen deze aggregaties is de macrobiotische soortenrijkdom 4 tot 6 keer hoger dan op plaatsen waar de soort niet voorkomt en is de macrobentische dichtheid tot 34 keer hoger als gevolg van zijn aanwezigheid. De aggregaties fungeren bovendien ook als belangrijke foerageer- en schuilplaats voor o.a. juveniele platvissen.

Uit de studie van 2009 betreffende het opstellen van een lijst van potentiële habitatrictlijngebieden (Degraer *et al.*) blijkt dat de ecologisch meest waardevolle zandbanken zich binnen het Habitatrictlijngebied 'Vlaamse Banken' bevinden. Dit werd ook erkend en in rekening gebracht bij de aanwijzing van het Habitatrictlijngebied, het opstellen van KRMS en het uitwerken van het MRP.

4.1.1 Staat van instandhouding voor het BNZ

Habitattype 1110: permanent met zeewater van geringe diepte overstroomde zandbanken

De staat van instandhouding van de ondiepe zandbanken en omliggende gebieden is waarschijnlijk verarmd door een decennialange impact. Niet enkel de bodem werd aangetast (vooral door zandwinning en boomkorvisserij), ook de waterkwaliteit is veranderd door een invloed van vervuild water vanaf het land, door lozingen op zee en door eutrofiëring. Voor de benthosgemeenschap kan in het algemeen gesteld worden dat er waarschijnlijk een shift voorkwam naar soorten die zich snel en massaal kunnen voortplanten (r-strategen), en die weinig gevoelig zijn voor verstoring. Soorten die lang leven, zich slechts langzaam voortplanten en meestal relatief groot kunnen worden (K-strategen) zijn zeldzaam geworden of zijn verdwenen.

Habitattype 1170: "riffen" (grindbedden en *Lanice conchilega* aggregaties)

Voor *Lanice conchilega* aggregaties is behoud van de huidige verspreiding en oppervlakte, binnen de natuurlijke fluctuaties wenselijk. De typische soorten zouden op (middel)lange termijn stabiel moeten zijn om zeker te kunnen stellen dat uitsterven wordt voorkomen. Van de oppervlakte die het habitattype inneemt, dient een groot deel een goede structuur en functie te hebben.

De staat van instandhouding van grindbedden is ongunstig: de natuurlijke oesterbedden zijn volledig verdwenen en er kan niet aangetoond worden dat het gebied nog gebruikt wordt als paaigebied door haring. Enkel de habitat is nog (ten minste gedeeltelijk) aanwezig; er kon aangetoond worden dat zich nog keien en grotere rotsblokken in het gebied bevinden. De geassocieerde sessiele epifauna kan zich echter niet ten volle ontwikkelen, ongetwijfeld vooral door de intensieve visserij met boomkorren uitgerust met wekkerkettingen die in het gebied uitgevoerd wordt. Dit heeft ongetwijfeld ook gevolgen voor de meer mobiele fauna van de harde substraten, en voor de fauna die voorkomt in de mobiele matrix.

4.1.2 IHD's voor de habitattypes binnen de Vlaamse Banken

Daar het habitatrictlijngebied 'Vlaamse Banken' aangewezen werd voor de bescherming van de habitattypes 1110 en 1170 worden voor deze habitattypes gebiedsspecifieke IHD's geformuleerd. Deze worden zoveel mogelijk op dezelfde wijze geformuleerd als de doelen opgenomen in de KRMS voor het BNZ. Eerst worden enkele doelstellingen geformuleerd die van belang zijn voor de beide habitattypes; vervolgens worden ook specifieke doelen voor elk habitattype geformuleerd.

Op basis van de resultaten van monitoring en een eerste evaluatie van de doelen dient in de toekomst een verdere kwantificering en specificering van deze doelen in het kader van Natura 2000 beoogd te worden. Hierbij zal rekening gehouden moeten worden met feit dat de meest waardevolle zones voor deze habitattypes binnen de 'Vlaamse Banken' gelegen zijn en met het kader van de habitatrictlijn die ernaar streeft om een goede staat van instandhouding te bekomen voor deze habitattypes.

Habitattype 1110 + Habitattype 1170

Areaal:

- Het ruimtelijke bereik en de spreiding van de EUNIS habitats van niveau 3 (zanderige modder tot modder, modderig zand tot zand en grindhoudend sediment) schommelen in verhouding tot de referentiestatus zoals beschreven in de 'Initiële Beoordeling' (Belgische Staat 2012b) binnen een marge die zich beperkt tot de accuraatheid van de huidige distributiemappen.

Structuur en functie

- Positieve trend wat betreft het zeebodemoppervlak dat enkel verstoord wordt door alternatief, milieuvriendelijker vistuig, welke een substantiële reductie van de bodemberoering nastreeft binnen de verschillende bentische habitattypes (= druk indicator), wat resulteert in een verbeterde

benthische habitatkwaliteit en de kunstmatige opsplitsing van de zeebodem tot een minimum beperkt.

- Positieve trend wat betreft het zeebodemoppervlak dat permanent gespaard blijft van verstoringen als gevolg van vistuig dat de bodem raakt binnen de verschillende benthische habitattypes (= druk-indicator), wat resulteert in een verbeterde structuur en functie (benthische habitatkwaliteit) en de kunstmatige opsplitsing van de zeebodem tot een minimum beperkt.

Habitattype 1110: permanent met zeewater van geringe diepte overstroomde zandbanken

Areaal

- Het ruimtelijk bereik van het habitattype blijft gelijk (Figuur 3) en de spreiding van de EUNIS habitats van niveau 3 (zanderige modder tot modder, modderig zand tot zand en grindhoudend sediment) schommelen in verhouding tot de referentiestatus zoals beschreven in de 'Initiële Beoordeling' (Belgische Staat 2012b) binnen een marge die zich beperkt tot de accuraatheid van de huidige distributiemappen.

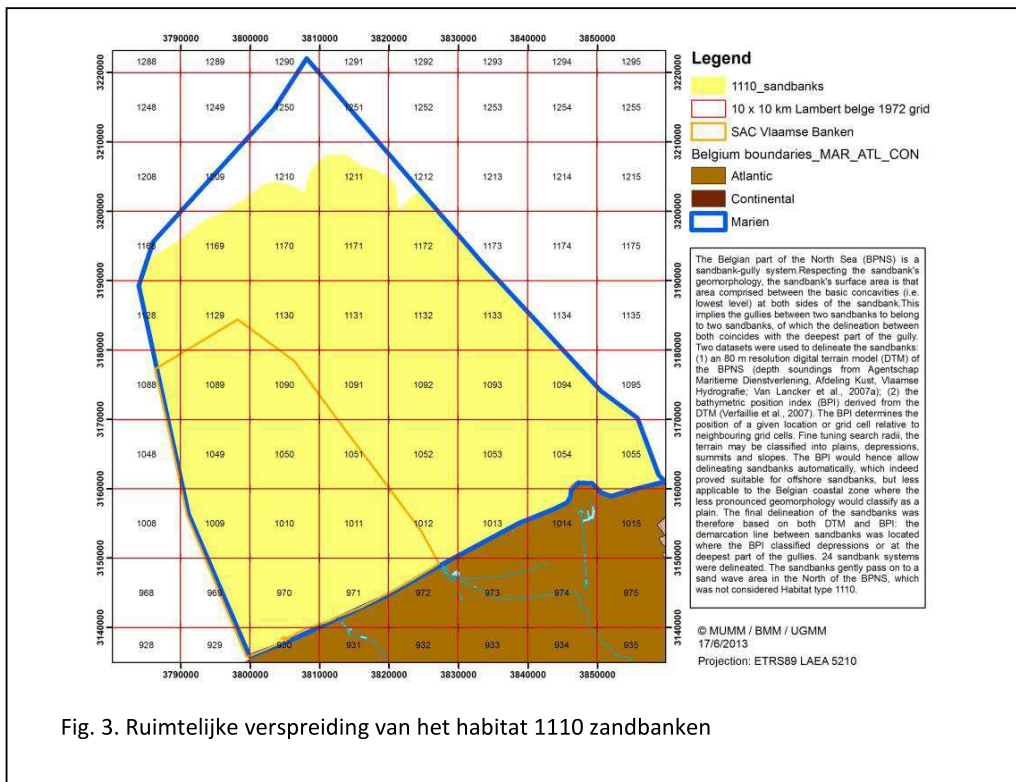

Fig. 3. Ruimtelijke verspreiding van het habitat 1110 zandbanken

Structuur en functie

- De ecologische kwaliteitscoëfficiënt (EKC) zoals bepaald door BEQI³, een indicator voor de structuur en de kwaliteit van het benthische ecosysteem, bedraagt voor elk van de habitattypes een minimumwaarde van 0,60;
- Het mediane benthische bioturbatiepotentieel in de lente (BPc)⁴ in de *Abra alba* gemeenschap is groter dan 100;
- Positieve trend in de gemiddelde dichtheid van volwassen exemplaren (of frequentie van voorkomen) van minimaal een soort binnen de langlevende en/of zich traag voortplantende soorten en de belangrijkste structurerende benthische soortengroepen in modder tot modderhoudend zand en zuiver tot grindhoudend zand (zie tabel 4);

	Langlevende en/of traag voortplantende soorten	Belangrijke structurerende soorten
Modder tot modderhoudend zand	Grotere tweekleppigen, zoals <i>Venerupis senegalensis</i> , <i>Mya truncata</i> en <i>Lutraria angustior</i> .	Grotere kokerwormen, zoals de <i>Lanice conchilega</i> , <i>Owenia fusiformis</i> , en <i>Pectinaria koreni</i> .
	Andere grotere organismen, zoals de <i>Buccinum undatum</i> en <i>Aphrodita aculeata</i> .	Grotere galerijen uitgravende organismen, zoals <i>Callianassa spp.</i>
Zuiver fijn tot grindhoudend zand	Grotere tweekleppigen, zoals de <i>Laevicardium crassum</i> , <i>Glycymeris glycymeris</i> en <i>Dosinia exoleta</i> .	
	Andere grotere organismen, zoals de <i>Cancer pagurus</i> , <i>Echinocardium cordatum</i> en <i>Branchiostoma lanceolatum</i> .	Grotere galerijen uitgravende organismen, <i>Upogebia deltaura</i> , en <i>Corystes cassivelaunus</i> .

Tabel 4. Voorbeelden van langlevende en/of traag voortplantende soorten en/of belangrijke structurerende benthische soorten in modder tot modderhoudend zand en zuiver fijn tot grindhoudend zand.

Habitattype 1170: Riffen - *Lanice conchilega* aggregaties

Structuur en functie:

- de kwaliteit van het *Lanice conchilega*-habitat blijft gelijk of verbetert. Dit betekent dat de dichtheden van de aanwezige geassocieerde soorten (oa *Eumida Sanguinea*; *Pariambus typicus*, *Microprotopus maculatus* en *Phyllodoce* spp) minimaal gelijk blijven en dat de 3D-structuren door *L. conchilega* behouden blijven.

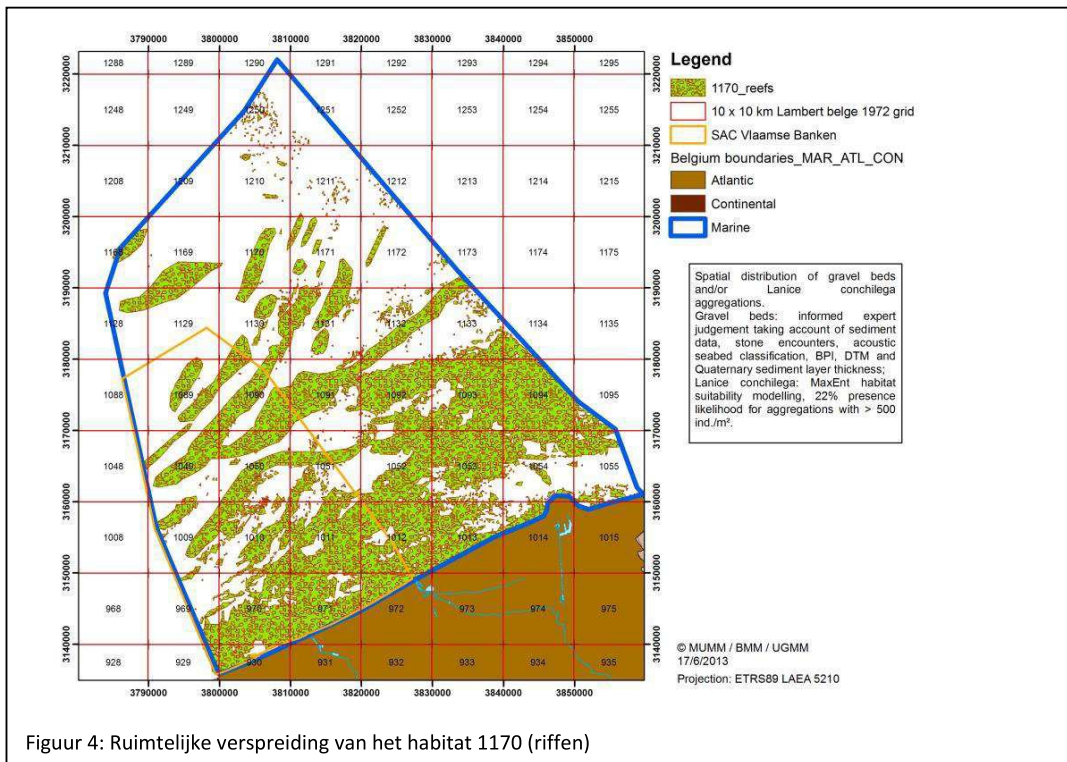
³ Zie bijlage

⁴ Zie bijlage

Habitattype 1170: Riffen - Grindbedden

Aeraal:

- het ruimtelijk bereik van het habitattype blijft gelijk (Figuur 4)⁵

Figuur 4: Ruimtelijke verspreiding van het habitat 1170 (riffen)

Structuur en functie:

Meerdere van de onderstaande milieudoelen die moeten geselecteerd worden afhankelijk van de beschikbaarheid en statistische kenmerken van de pertinente referentiewaarden, evenals van de definitie van gepaste protocollen en methoden:

- Positieve trend in de mediane kolonie/lichaamsgrootte van sessiele, langlevende en/of grotere benthische soorten *Buccinum undatum*, *Mytilus edulis*, *Flustra foliacea*, *Haliclona oculata*, en *Alcyonium digitatum*;
- Positieve trend in frequentie van voorkomen en mediane dichtheid van de volwassenen van minimaal de helft van de belangrijkste en langlevende soorten: *Ostrea edulis*, *Sabellaria spinulosa*, *Mytilus edulis*, *Buccinum undatum*, *Haliclona oculata*, *Alcyonium digitatum* en *Alcyonidium spp.*;

⁵ Op basis van de art 17 rapportering 2013

- Geen afname of positieve trend van de soortenrijkdom binnen alle belangrijke taxa harde substraten, meer bepaald *Porifera*, *Cnidaria*, *Bryozoa*, *Polychaeta*, *Malacostraca*, *Maxillopoda*, *Gastropoda*, *Bivalvia*, *Echinodermata* en *Ascidiacea*;
- Afname van de relatieve frequentie van voorkomen van *Asterias rubens* (arm lengte + 2cm), evenals van clusters van kokers *Pomatoceros triqueter* - wat wijst op een fysieke verstoring van de bodem (= druk-indicator) - en die de natuurlijke ontwikkeling van het grindbed ecosysteem (= gewenste situatie) bevordert.
- Binnen in de grindbedden te definiëren testzones mag de verhouding van de oppervlakken met harde substraten (meer bepaald de oppervlakken die gekoloniseerd worden door epifauna van hard substraat) ten opzichte van de oppervlakken met zacht sediment (meer bepaald oppervlakken bovenop het harde substraat en die de ontwikkeling van de substraatfauna verhinderen) geen negatieve trend vertonen.

Opmerking:

Wanneer het zeebodemoppervlak dat permanent gespaard blijft van verstoring door vistuig toeneemt, resulteert in een verbeterde structuur en functie (benthische habitatkwaliteit). Wanneer ook de verhouding van oppervlakten met harde substraten ten opzichte van oppervlakten met zacht sediment niet afneemt, zoals vooropgesteld in bovenvermelde doelstellingen, kan dit – in combinatie met het voorgaande - in de toekomst mogelijks het herstel van oesterbanken en hun bijhorende fauna en het herstel van het gebied als paaiplaats voor haring mogelijk maken. Momenteel zijn er echter nog teveel onzekerheden om hierover concrete instandhoudingsdoelstellingen op te nemen.

4.2 Beschermde soorten

Zoals reeds eerder werd vermeld is het zeer moeilijk om gebiedsspecifieke doelstellingen te formuleren voor de beschermde soorten. Bijgevolg zullen de meeste doelstellingen voor de soorten geformuleerd worden voor het volledige BNZ. Waar mogelijk zullen gebiedsgerichte doelstellingen geformuleerd worden.

Hierbij wordt er wel van uit gegaan dat de Natura 2000-gebieden in belangrijke mate bijdragen tot deze doelstellingen voor het volledige BNZ en dat, indien deze doelstellingen in het gedrang komen, bijkomende maatregelen preferentieel binnen de Natura 2000-gebieden zullen uitgewerkt worden.

4.2.1 Bijlage II van de Habitatrichtlijn

Hieronder wordt, op basis van de studie van Degraer *et al* (2010) een samenvatting gegeven van de staat van instandhouding voor de belangrijkste bijlage II soorten: Bruinvis, Gewone zeehond en Grijs zeehond. Deze soorten werden ook vermeld in het Prioritized Action Framework dat opgesteld werd in 2012. In dit document werd ook de Fint vermeld maar gezien deze soort in de SDF's als verwaarloosbaar (D) is aangemeld binnen de mariene beschermde gebieden worden op federaal niveau geen instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd voor deze soort.

Bruinvis
© KBIN-OD Natuur

Gewone zeehond
© VLIZ, François Roland

4.2.1.1 Staat van instandhouding

Bruinvis (*Phocoena phocoena*)

De staat van instandhouding voor de bruinvis werd als matig ongunstig beoordeeld doordat voor het aspect populatie geen beoordeling kon plaatvinden (een referentiepopulatie kan niet voorgesteld worden door een gebrek aan gegevens) en er in de nabije toekomst bedreigingen kunnen voorkomen door onder meer de verder uitbouw van de offshore windparken (verstoring tijdens heien van palen) en een eventuele intensivering van de stand want visserij.

Gewone zeehond (*Phoca vitulina*) en grijze zeehond (*Halichoerus grypus*)

Gezien de Belgische wateren in een Europese context als onbelangrijk beschouwd worden is een globale beoordeling niet relevant. Dit betekent niet dat er geen doelstellingen kunnen geformuleerd worden ter ondersteuning van de Gewone en de Grijze zeehond.

4.2.1.2 Instandhoudingsdoelstellingen

Bruinvis (*Phocoena phocoena*) + Gewone zeehond (*Phoca vitulina*) en Grijze zeehond (*Halichoerus grypus*)

Areaal

- Het areaal stabiel is en niet kleiner dan het referentieareaal (= BNZ);

Kwaliteit van het leefgebied ("status van het milieu")

- Voldoende voedsel is aanwezig, wat bepaald wordt door de milieudoelen en de daarmee samenhangende indicatoren van het beschrijvend element 3 "commercieel geëxploiteerde soorten vis en schaal- en schelpdieren" van de KRMS (Belgische Staat 2012a):
 - Alle commerciële visbestanden die via het GVB worden beheerd, worden bevist op een manier die minimaal voldoet aan een maximale duurzame opbrengst. Deze evaluatie moet worden uitgevoerd op basis van regionale visbestanden en niet op basis van nationale visbestanden.
 - Alle commerciële vis- en schelpdierbestanden bevinden zich binnen veilige biologische grenzen met een spreiding per leeftijd (indien beschikbaar) en per grootte (bij gebrek aan gegevens rond de leeftijd) die wijzen op een gezonde situatie bij de verschillende bestanden, waarbij de bestanden over lange termijn op stabiele wijze worden bevist met behoud van het volledige voortplantingsvermogen.
 - Alle commerciële vis- en schelpdierbestanden beschikken over het volledige voortplantingsvermogen.
 - De waarden met betrekking tot de visserijsterfte (F) en biomassa van de paaipopulaties (BPP) bevinden zich binnen veilige biologische grenzen (F kleiner of gelijk aan de referentiepunten voor visserijsterfte; BPP groter dan of gelijk aan de referentiepunten voor de biomassa van de paaipopulatie) of vertonen een positieve of stabiele trend bij dichtheidsonderzoeken en een stijgende of stabiele trend bij VPEI (vangst per eenheid van inspanning) onderzoeken.
 - Bestanden die zich nog buiten de veilige biologische grenzen bevinden moeten minimaal een bewegende trend vertonen in de richting van de referentiepunten.
 - Wanneer er voor een bepaald bestand zelfs onvoldoende gegevens beschikbaar zijn voor het opstellen van een evaluatie in het kader van een VPEI- of dichtheidsonderzoek, worden die bestanden ingedeeld in de categorie "weinig bekende bestanden" en worden er discussies opgestart over alternatieve evaluatiemethoden. Deze categorie wordt om de 6 jaar opnieuw bekeken.

- Volgende milieudoelen en bijhorende indicatoren voor het KRMS beschrijvend element 8 “Verontreiniging” dienen gehaald te worden om een goede kwaliteit te verzekeren:
 - De concentraties in het water van de stoffen vermeld in de Kaderrichtlijn Water zijn gelijk aan of kleiner dan hun EQS (environmental quality standards = milieuhygiënische kwaliteitsnormen) (Richtlijn 2008/105/EG);
 - De concentratie van Hg, hexachloorbenzeen en hexachloorbutadieen in biota zijn gelijk of kleiner dan hun EQS (Richtlijn 2008/105/EG);

Toekomstperspectief (“milieudruk”)

- De introductie van onderwatergeluid wordt zoveel mogelijk vermeden en is van die aard dat het geen effect heeft op de activiteit en verspreiding van zeezoogdieren. Dit wordt bepaald door de milieudoelen van de KRMS (descriptor 11) en de daarmee samenhangende indicatoren:
 - Het niveau van antropogene impuls geluiden is kleiner dan 185 dB re 1 μ Pa (nul tot max.SPL) op 750 m van de bron⁶ (Beschikking 2010/477/EU van de Commissie, geëxpliciteerd)
 - Geen positieve tendensen in de jaarlijkse gemiddelde omgevingslawaainiveaus binnen de 1/3-octaaftanden 36 en 125 Hz⁷

Bruinvis (*Phocoena phocoena*)

Populatie

- Jaarlijkse bijvangstniveau wordt teruggebracht tot onder 1,7% van de beste schatting van de populatiegrootte (OSPAR EcoQO);

Kwaliteit van het leefgebied (“status van het milieu”)

- De hoeveelheid afval (waaronder achtergelaten visnetten) op zee heeft geen gevolgen voor de bruinvispopulatie. Dit wordt bepaald door de milieudoelen van de KRMS (descriptor 10) en de daarmee samenhangende indicatoren:
 - Negatieve trend in de jaarlijkse evolutie van de hoeveelheden aangespoeld afval dat schade kan berokkenen aan het mariene leven en de habitats, conform de richtsnoeren met betrekking tot het monitoren van zwerfvuil op stranden (OSPAR Beach Litter Monitoring in mariene milieus – 2010);
 - Negatieve trend in de jaarlijkse evolutie van de hoeveelheden op zee opgevist afval (OSPAR aanbeveling 2010/19);
 - In de maag van minder dan 10% van de Noordse stormvogels (*Fulmarus glacialis*) zit meer dan 0,1 g plastic (OSPAR EcoQO)

⁶ Niet van toepassing bij dringende nood aan vernietiging van munitie op zee.

⁷ Volgens 2 onafhankelijke, zo permanent mogelijke meetstations; één in de kustwateren en een 2e in de open zee (precieze locatie moet nog worden bepaald). Het gebruik van een propagatiemodel vanaf de 2e cyclus lijkt aangewezen.

Gewone zeehond (*Phoca vitulina*) en grijze zeehond (*Halichoerus grypus*)

Populatie

- De populatie is gelijk aan of groter dan de referentiepopulatie van 1992;
- Incidentele mortaliteit (% aangespoelde zeehonden) door bijvangst daalt.

Kwaliteit van het leefgebied (“status van het milieu”)

- Toenemende trend in het aantal en oppervlakte van de rustplaatsen en een afnemende trend in de verstoring van deze rustplaatsen.

4.2.2 Vogelrichtlijn

Tabel 4 geeft een overzicht van het relatieve belang van de verschillende SBZs en het BNZ voor de vogelsoorten die in aanmerking komen voor het opstellen van instandhoudingsdoelstellingen en van het procentueel voorkomen van deze vogelsoorten in de SBZs en in het BNZ (bron: Degraer *et al.*, 2010). Hieruit blijkt ook dat, naast de Vogelrichtlijngebieden, het gehele BNZ van essentieel belang is voor het voortbestaan van de fuut, de roodkeelduiker, de zwarte zee-eend, dwergmeeuw, kleine mantelmeeuw, grote mantelmeeuw, grote stern, visdief en dwergstern.

Soort	SBZ-V1	SBZ-V2	SBZ-V3	Overig BDNZ
Fuut	essentieel	zeer belangrijk	zeer belangrijk	essentieel
Roodkeelduiker	zeer belangrijk	zeer belangrijk	niet belangrijk	essentieel
Zwarte Zee-eend	zeer belangrijk	zeer belangrijk	niet belangrijk	essentieel
Dwergmeeuw	zeer belangrijk	zeer belangrijk	zeer belangrijk	essentieel
Kleine Mantelmeeuw	zeer belangrijk	zeer belangrijk	zeer belangrijk	essentieel
Grote Mantelmeeuw	zeer belangrijk	zeer belangrijk	niet belangrijk	essentieel
Grote Stern	zeer belangrijk	zeer belangrijk	zeer belangrijk	essentieel
Visdief	niet belangrijk	zeer belangrijk	essentieel	essentieel
Dwergstern	niet belangrijk	essentieel	essentieel	essentieel

Tabel 4. Belang van de drie Belgische Vogelrichtlijngebieden op zee en het overige deel van het BNZ voor de vogelsoorten die in aanmerking komen voor het opstellen van instandhoudingsdoelstellingen (essentieel > zeer belangrijk > niet belangrijk, gebaseerd op stroomdiagram (Fig 11) in Degraer *et al.*, 2010).

Instandhoudingsdoelstellingen voor de Natura 2000-gebieden
in het Belgische deel van de Noordzee

4.2.2.1 Staat van instandhouding

Niet-aasetende vogelsoorten

	Natuurlijk verspreidingsgebied	Populatie	Leefgebied	Toekomstperspectief
Fuut (<i>Podiceps cristatus</i>)	Gunstig	Gunstig	Gunstig	Gunstig
Roodkeelduiker (<i>Gavia stellata</i>)	Gunstig	Gunstig	Gunstig	Matig ongunstig Daling in aantal mogelijks door problemen in broedgebieden elders in EU
Zwarte zee-eend (<i>Melanitta nigra</i>)	Gunstig	Gunstig	Matig ongunstig Concentratiegebieden zijn gerelateerd aan schelpenbanken; verdwijnen van <i>Spisula</i> -banken rond Nieuwpoortbank heeft de omstandigheden verslechterd + lokale verstoring van de rust	Matig ongunstig Afname in aantallen en vermoedelijke verband met het voedselaanbod
Dwergmeeuw (<i>Hydrocoloeus minutus</i>)	Gunstig	Gunstig	Gunstig	Gunstig
Grote Stern (<i>Sterna sandvicensis</i>)	Gunstig	Matig ongunstig Omvang en kwaliteit van broedgebied onvoldoende	Gunstig	Matig ongunstig Omvang en kwaliteit van broedgebied onvoldoende
Dwergstern (<i>Sterna albifrons</i>)	Gunstig	Matig ongunstig Populatie nam vanaf 1998 af door een afname van geschikt broedhabitat en een gestegen predatie	Gunstig	Matig ongunstig Beperkt broedgebied - predatoren
Visdief (<i>Sterna Hirundo</i>)	Gunstig	Matig ongunstig Aanwezigheid van landroofdieren in de kolonie in Zeebrugge en onvoldoende omvang van het broedgebied	Gunstig	Matig ongunstig Beperkt broedgebied - predatoren

Voor verschillende soorten werd een matig ongunstige populatieomvang en een matig ongunstig toekomstperspectief vastgesteld. Behalve in het geval van de Zwarte zee-eend is dit steeds het gevolg van factoren die intrinsiek zijn aan het broedgebied en die geen verband houden met het leefgebied in het BNZ.

Er kan bijgevolg voor alle te beschermen niet aasetende vogelsoorten in het BNZ gestreefd worden naar het behoud van de huidige situatie behalve voor de Zwarte Zee-eend.

Aasetende vogelsoorten

	Natuurlijk verspreidingsgebied	Populatie	Leefgebied	Toekomstperspectief
Kleine mantelmeeuw (<i>Larus fuscus</i>)	Gunstig	Gunstig	Gunstig	Matig ongunstig (in een aantal landen is de soort recentelijk in aantal afgenomen; in de haven van Zeebrugge valt op termijn een reductie van de broedhabitat te verwachten)
Grote mantelmeeuw (<i>Larus marinus</i>)	Gunstig	Gunstig	Gunstig	Gunstig

4.2.2.2 Instandhoudingsdoelen

Behoud huidige situatie in BNZ volstaat

Alle te beschermen vogelsoorten

Kwaliteit van het gebied

- Om een goede kwaliteit te verzekeren dienen de volgende milieudoelen en bijhorende indicatoren voor het KRMS beschrijvend element 8 “Verontreiniging” gehaald te worden:
 - De concentraties in het water van de stoffen vermeld in de Kaderrichtlijn Water zijn gelijk aan of kleiner dan hun EQS (environmental quality standards = milieuhygiënische kwaliteitsnormen) (Richtlijn 2008/105/EG);
 - De concentratie van Hg, hexachloorbenzeen en hexachloorbutadien in biota zijn gelijk of kleiner dan hun EQS (Richtlijn 2008/105/EG);
 - Er wordt geen verschil gemeten tussen de Hg-concentraties in de vogeleieren uit getroffen en uit niet-geïndustrialiseerde zones;
 - De concentraties PCB, DDT, HCB en HCH in vogeleieren zijn gelijk aan of kleiner dan hun OSPAR drempelwaarden (OSPAR EcoQO).

Niet aasetende vogelsoorten

Areaal

- Geen inkrimping van het areaal (zie tabel 5)

Populatie

- Behoud van populatie (zie tabel 5)

	Areaal	Populatie
Fuut (<i>Podiceps cristatus</i>)	Kustzone, vooral territoriale zee	gemiddeld 1200 vogels in de maanden november tot maart in BNZ
Roodkeelduiker (<i>Gavia stellata</i>)	Gehele kustzone, vooral territoriale zee	gemiddeld 800 vogels in de maanden november tot maart in BNZ
Zwarte zee-eend (<i>Melanitta nigra</i>)	Vooraf kustzone tot 10 km, tussen Oostende en de Franse grens	gemiddeld wintermaxima van 4500 vogels in BNZ
Dwergmeeuw (<i>Hydrocoloeus minutus</i>)	Strook tot 30 km vanaf de kust	gemiddeld van 1700 vogels in BNZ tijdens de maanden november tot maart
Grote Stern (<i>Sterna sandvicensis</i>)	Strook tot 30 km vanaf de kust	gemiddeld van 6900 vogels in BNZ
Dwergstern (<i>Sterna albifrons</i>)	Zone rond de haven van Zeebrugge en Baai van Heist	gemiddeld van 600 vogels in BNZ
Visdief (<i>Sterna hirundo</i>)	Kustzone, tot 15 km vanaf de kust	gemiddeld van 6600 vogels in BNZ

Tabel 5. Samenvattende tabel betreffende het areaal en de populatiegrootte van de niet-aasetende te beschermen vogelsoorten gebaseerd op de studie van Degraer *et al* (2010).

Gezien de matig ongunstige staat van instandhouding van de **Zwarte zee-eend** is een verbetering van de voedselsituatie (herstel van de natuurlijke dynamiek en het voorkomen van bodemverstoring) aangewezen. De volgende doelstellingen betreffende de habitats in de Vlaamse banken zullen hier mogelijks toe bijdragen:

- Positieve trend wat betreft het zeebodemoppervlak dat enkel verstoord wordt door alternatief, milieuvriendelijk vistuig, welke een substantiële reductie van de bodemberoering nastreeft binnen de verschillende bentische habitattypes (= druk indicator), wat resulteert in een verbeterde bentische habitatkwaliteit en de kunstmatige opsplitsing van de zeebodem tot een minimum beperkt.
- Positieve trend wat betreft het zeebodemoppervlak dat permanent gespaard blijft van verstoringen als gevolg van vistuig dat de bodem raakt binnen de verschillende bentische

habitattypes (= druk-indicator), wat resulteert in een verbeterde structuur en functie (benthische habitatkwaliteit) en de kunstmatige opsplitsing van de zeebodem tot een minimum beperkt.

Aasetende vogelsoorten

Areaal

- Geen inkrimping van het areaal (zie tabel 6).

Populatie

- Behoud van populatie (zie tabel 6).

	Areaal	Populatie
Kleine mantelmeeuw (<i>Larus fuscus</i>)	gehele BNZ	jaargemiddelde van 10.000 vogels in BNZ
Grote mantelmeeuw (<i>Larus marinus</i>)	gehele BNZ	jaargemiddelde van 4100 vogels in BNZ

Tabel 6. Samenvattende tabel betreffende het areaal en de populatiegrootte van de niet-aasetende te beschermen vogelsoorten gebaseerd op op de studie van Degraer *et al* (2010).

5 Samenvatting

In het voorgaande hoofdstuk werd de staat van instandhouding en de doelstellingen beschreven voor de aanwezige Natura 2000-habitats en de te beschermen soorten. Zoals reeds vermeld is het wenselijk om gebiedsspecifieke doelstellingen te formuleren maar op basis van de huidige kennis en beschikbare gegevens is dit echter niet steeds mogelijk. Dit is het geval voor de doelstellingen betreffende mariene zoogdieren en vogels die van toepassing zijn op het volledige BNZ.

Om toch een overzicht te krijgen van de doelstellingen per gebied volgt hieronder een samenvatting voor enerzijds de Vlaamse Banken, SBZ1 en SBZ2 en anderzijds voor SBZ3 en het marien reservaat Baai van Heist.

Vlaamse Banken, SBZ1 en SBZ2

Het habitatrictlijngebied 'Vlaamse banken' is aangewezen voor de bescherming van de habitattypes 1110 (permanent met zeewater van geringe diepte overstroomde zandbanken) en 1170 (grindbedden *en Lanice conchilega* aggregaties). Voor deze habitattypes werden gebiedsspecifieke doelstellingen geformuleerd onder 4.1.2. De voorgestelde doelstellingen streven vooral naar een vermindering van de verstoring van deze habitats en een toename in de kwaliteit (Structuur en Functie).

Naast de verschillende habitattypes is het gebied ook van belang voor mariene zoogdieren en voor een aantal vogelsoorten waaronder de roodkeelduiker, de fuut, de kleine mantelmeeuw en de zwarte zee-eend.

Voor de mariene zoogdieren kunnen geen gebiedsspecifieke doelstellingen geformuleerd worden. Bij het beheer van het gebied dient er echter naar gestreefd te worden een algemene ondersteuning van de doelstellingen geformuleerd onder 4.2.1.2.

Voor verschillende vogelsoorten werd tijdens de studie van 2010 (Degraer et al) een matig ongunstig toekomstperspectief vastgesteld. Bij de meeste soorten is dit echter te wijten aan factoren die intrinsiek zijn aan het broedgebied en dus geen verband houdt met het BNZ. Voor deze soorten is het van belang dat er gestreefd wordt naar het behoud van de huidige situatie in het BNZ (4.2.2.2).

Ook voor de Zwarte Zee-eend werd een matig ongunstig toekomstperspectief vastgesteld onder meer door vermindering van het voedselaanbod en verstoring. Gezien het areaal van de Zwarte Zee-eend zich binnen het gebied Vlaamse Banken, SBZ1 en SBZ2 bevindt is het aangewezen in dit gebied de voedselsituatie te verbeteren. Er wordt vanuit gegaan dat de doelstellingen die werden geformuleerd onder hoofdstuk 4.1.2 voor de aanwezige habitattypes hiertoe zullen bijdragen.

SBZ3 en het marien reservaat Baai van Heist

In de studie van 2010 werd het belang van de Belgische vogelrichtlijngebieden en van het overige deel van het BNZ geanalyseerd voor verschillende vogelsoorten. Hieruit bleek dat het gebied van essentieel

belang is voor de visdief en de dwergstern en belangrijk voor de Fuut, de dwergmeeuw, de kleine mantelmeeuw en de grote stern. Er werd echter ook aangegeven dat voor al deze soorten het overige deel van het BNZ eveneens van essentieel belang is.

Voor de Grote stern, de dwergstern en de visdief werd een matig ongunstig toekomstperspectief vastgesteld wat, zoals reeds werd aangegeven, te wijten is aan factoren die intrinsiek zijn aan het broedgebied en dus geen verband houdt met het BNZ.

Voor de vogelsoorten die voorkomen binnen het gebied dient er bijgevolg gestreefd worden naar het behoud van de huidige situatie in het BNZ (4.2.2.2).

Verklarende woordenlijst – afkortingen

BEQI	Benthos Ecosystem Quality Index – Kwaliteitsindex voor het bentische ecosysteem
BMM	Beheerseenheid Mathematisch Model van de Noordzee en Schelde Estuarium - Koninklijk Belgische Instituut voor Natuurwetenschappen
BNZ	Belgische deel van de Noordzee
BPP	biomassa van de paaipopulaties
DDT	Dichlorodiphenyltrichloroethaan
EKC	ecologische kwaliteitscoëfficiënt
EQS	Environmental quality standards - milieuhygiënische kwaliteitsnormen
EUNIS	European Nature Information System - Europees classificatiesysteem voor de indeling van de habitattypes
GMT	Goede Milieutoestand
GVB	Gemeenschappelijk Visserijbeleid
HCB	Hexachlorobenzeen
HCH	Hexachlorocyclohexaan
Hg	Kwik
IHD	Instandhoudingsdoelstelling
ILVO	Instituut voor Landbouw en visserijonderzoek
INBO	Instituut voor Bos en Natuuronderzoek
KRMS	Kaderrichtlijn Mariene Strategie (Richtlijn 2008/56/EG)
KRW	Kaderrichtlijn Water (Richtlijn 2000/60/EG)
MRP	Marien ruimtelijk plan
OSPAR	Verdrag inzake de bescherming van het mariene milieu in het noordoostelijke deel van de Atlantische Oceaan
OSPAR EcoQO	Ecological quality objectives - ecologische kwaliteitsdoelen
PAF	Prioritized Action Framework
PCB	Polychloorbifenyyl
SBZ	Speciale Beschermingszone, gebied aangeduid als te beschermen gebied voor de vogelsoorten, conform de bepalingen van de EU-Vogelrichtlijn.
SDF	Standard data forms
VEPI	Vangst per eenheid van inspanning

Wetgevende en beleidsdocumenten

Wet van 20 januari 1999 ter bescherming van het mariene milieu en ter organisatie van de mariene ruimtelijke planning in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België (MMM-Wet).

Koninklijk Besluit van 14 oktober 2005 tot instelling van speciale beschermingszones en een speciale zone voor natuurbehoud in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België

KoninklijkB van 23 juni 2010 betreffende de mariene strategie voor de Belgische zeegebieden.

Koninklijk Besluit van 16 oktober 2012 tot wijziging van het koninklijk besluit van 14 oktober 2005 tot instelling van speciale beschermingszones en speciale zondes voor natuurbehoud in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België

Koninklijk Besluit van 20 maart 2014 tot vaststelling van het marien ruimtelijk plan

Koninklijk Besluit van 27 oktober 2016 betreffende de procedure tot aanduiding en beheer van de mariene beschermdde gebieden

92/43/EEG: Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (Habitatrichtlijn, HRL)

2000/60/EG: Richtlijn 2000/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2000 tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid (Kaderrichtlijn water, KRW)

2008/56/EG: Richtlijn 2008/56/EG van het Europees Parlement en de Raad van 17 juni 2008 tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het beleid ten aanzien van het mariene milieu (Kaderrichtlijn mariene strategie, KRMS)

2008/105/EG: Richtlijn 2008/105/EG van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 2008 inzake milieukwaliteitsnormen op het gebied van het waterbeleid tot wijziging en vervolgens intrekking van de Richtlijnen 82/176/EEG, 83/513/EEG, 84/156/EEG, 84/491/EEG en 86/280/EEG van de Raad, en tot wijziging van Richtlijn 2000/60/EG

2009/147/EG : Richtlijn 2009/147/EG van het Europees Parlement en de Raad van 30 november 2009 inzake het behoud van de vogelstand (Vogelrichtlijn, VRL)

2010/477/EU: Besluit van de Commissie van 1 september 2010 tot vaststelling van criteria en methodologische standaarden inzake de goede milieutoestand van mariene wateren

OSPAR Aanbeveling 2010/19 betreffende het terugdringen van marien zwerfafval via 'Fishing for litter' initiatieven

Guideline for Monitoring Marine Litter on the Beaches in the OSPAR maritime area (Richtsnoeren voor het monitoren van zwerfvuil op de stranden binnen de OSPAR maritieme zone) (2010)

Referenties

- Belgische Staat, 2012a. Omschrijving van Goede Milieutoestand en vaststelling van Milieudoelen voor de Belgische mariene wateren. Kaderrichtlijn Mariene Strategie – Art 9 & 10. BMM, Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, Brussel, België, 34 pp.
- Belgische Staat, 2012b. Initiële Beoordeling voor de Belgische mariene wateren. Kaderrichtlijn Mariene Strategie – Art 8 lid 1a & 1b. BMM, Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, Brussel, België, 81 pp.
- Belgische Staat, 2013. Prioritised Action Framework (PAF) for Natura 2000. Belgium – Federal (Belgian part of the North Sea), Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de voedselketen en Leefmilieu, Brussel, België, 28 pp.
- Belgische Staat, 2014. Monitoringsprogramma voor de Belgische mariene wateren. Kaderrichtlijn Mariene Strategie – Art 11. Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, Brussel, België, 31 pp.
- Belgische Staat, 2016. Programma van maatregelen voor de Belgische mariene wateren. Kaderrichtlijn Mariene Strategie – Art 13. Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, Brussel, België, 147 pp.
- Degraer, S., W. Courtens, J. Haelters, K. Hostens, T. Jacques, F. Kerckhof, E. Stienen & G. Van Hoey (2010). Bepalen van instandhoudingsdoelstellingen voor de beschermde soorten en habitats in het Belgische deel van de Noordzee, in het bijzonder in beschermde mariene gebieden. Eindrapport in opdracht van de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, Directoraat-generaal Leefmilieu. Brussel, België. 132 pp.
- Degraer, S., U. Braeckman, J. Haelters, K. Hostens, T. Jacques, F. Kerckhof, B. Merckx, M. Rabaut, E. Stienen, G. Van Hoey, V. Van Lancker & M. Vincx (2009). Studie betreffende het opstellen van een lijst met potentiële Habitatrichtlijn gebieden in het Belgische deel van de Noordzee. Eindrapport in opdracht van de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, Directoraat-generaal Leefmilieu. Brussel, België. 93 pp.
- European Commission. 2011. Assessment and reporting under Article 17 of the Habitats Directive Reporting Formats for the period 2007-2012. 19 pp.
- Haelters, J., L. Vigin, E.W., Stienen, S. Scory, E. Kuijken, en T. Jacques. 2004. Ornithologisch belang van de Belgische Zeegebieden. Identificatie van mariene gebieden die in aanmerking komen als Speciale beschermingszones in uitvoering van de Europese Vogelrichtlijn. Bull. Kon. Belg. Inst. Natuurwetenschappen. Vol. 74. Suppl. 91 pp.

BIJLAGE

Benthos Ecosystem Quality Index – BEQI

De benthische indicator (zie BEQI) die de toestand van de benthische habitat evalueert, leent zich eveneens voor het evalueren van de structuur van de gemeenschap. Dergelijke indicator moet zich toespitsen op diverse parameters van de gemeenschap zoals de soortenrijkdom, de soortensamenstelling, de dichtheid en de biomassa. De indicator wordt krachtens de KRW aanvaardt, maar er dient verder onderzoek te worden verricht (referentie, verhouding tot de druk, monitoring) om de indicator aan te passen met het oog op het evalueren van de structuur van de benthische levensgemeenschap op niveau van het Belgische deel van de Noordzee.

Benthische bioturbatiepotentieel – BPC

Deze indicator koppelt diverse kenmerken van de macrofaunale gemeenschappen met de werking van zeesediment, met inbegrip van de mineralisatie van organisch materiaal dat zich op de zeebodem heeft afgezet. Deze mineralisatieprocessen voorzien de waterkolom van de nodige voedingsstoffen voor de volgende fytoplanktonbloei (zie Kristensen 1988). Het wordt algemeen aanvaard dat de benthische fauna via bioturbatie en bio-irrigatie, een sleutelrol spelen bij de verwerking van deze berg organisch materiaal en bij de voedingscyclus op het raakvlak tussen sediment en water (Hansen & Kristensen 1998, Mermillod-Blondin & Rosenberg 2006, Braeckman *et al.* 2010, 2011b) inzonderheid daar waar de fysieke verstoring beperkt blijft (Kristensen & Kostka 2005, Meysman *et al.* 2006).

De BPC koppelt de biologische gemeenschappen (macrofauna) aan de werking van het ecosysteem door het berekenen van het bioturbatiepotentieel voor elk van de individuele soorten (BPi) en dit te integreren in de aanwezige macrofaunale levensgemeenschappen.

Braeckman U, Provoost P, Gribsholt B, Van Gansbeke D, Middelburg JJ, Soetaert K, Vincx M, Vanaverbeke J (2010). Role of macrofauna functional traits and density in biogeochemical fluxes and bioturbation. *Marine Ecology-Progress Series* 399:173-186.

Braeckman U, Provoost P, Moens T, Soetaert K, Middelburg JJ, Vincx M, Vanaverbeke J (2011b) vs. Physical Mixing Effects on Benthic Food Web Dynamics. *PLoS One* 6:e18078.

Hansen K, Kristensen E (1998). The impact of the polychaete *Nereis diversicolor* and enrichment with macroalgal (*Chaetomorpha linum*) detritus on benthic metabolism and nutrient dynamics in organic-poor and organic-rich sediments. *Journal of Experimental Marine Biology and Ecology* 231:21-223.

Kristensen E (1988). Benthic fauna and biogeochemical processes in marine sediments: microbial activities and fluxes. In: Blackburn TH and Sørensen J (Eds.) *Nitrogen Cycling in Coastal Marine Environments*. Scope, Chichester, p. 275–299.

- Kristensen E, Kostka JE (2005). Macrofaunal burrows and irrigation in marine sediment: Microbiological and biogeochemical interactions. In: Kristensen E, Haese RR and Kostka JE (Eds.) Interactions between macro- and microorganisms in marine sediments, Coastal and Estuarine Studies vol. 60, American Geophysical Union, New York p. 125-157. 33 Omschrijving van Goede Milieutoestand en vaststelling van Milieudoelen voor de Belgische mariene wateren – Richtlijn 2008/56/EG
- Mermillod-Blondin F, Rosenberg R (2006). Ecosystem engineering: the impact of bioturbation on biogeochemical processes in marine and freshwater benthic habitats. Aquatic Sciences-Research Across Boundaries 68:434-442.
- Meysman FJ, Middelburg JJ, Heip CH (2006a). Bioturbation: a fresh look at Darwin's last idea. Trends in Ecology and Evolution 21:688-695.

Gezien om gevoegd te worden bij het ministerieel besluit van 2 februari 2017 tot de vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen voor de mariene beschermde gebieden

Ph. DE BACKER
Staatssecretaris voor Noordzee